

In the article innovative approaches to education are examined, and also the filosofskoe ground of primary objective of modern education able to form the «man of knowing» is represented. An author asserts that education opens up to people a path to creation, creation, freedom

Стаття надійшла до редакції 9.10.2009 р.

УДК 37

*Прокопенко І.Ф.,
м. Харків, Україна*

ЯКІСТЬ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Якість освітньої діяльності дедалі більшою мірою стає центральним поняттям, навколо якого формується сучасна культура вищої школи. Алгоритм забезпечення якості освіти у найзагальнішій формі передбачає визнання існування якості, бажання забезпечити її, побудову концепції якості, її реалізацію та контроль.

Сучасні уявлення про якість освіти передбачають сформованість певних компетенцій (соціальних, полікультурних, комунікативних, інформаційних, саморозвитку та самоосвіти) і таких якостей особистості, як ініціативність, самостійність, творчість, критичне мислення. Якість освіти – це інтегративний результат засвоєння особистістю змістової інформації, відмінними рисами якого є усвідомлення зв'язків між елементами знань; уміння відтворювати елементи знань залежно від необхідності їх використання в практичній діяльності; сформованість особистісних якостей, важливих для даної професійної діяльності.

Без модернізації освіти заходи щодо модернізаційного прориву у суспільстві залишаться просто гаслами...Але освітня модернізація в Україні все ще здійснюється досить повільними темпами. Безперечно, у цьому напрямку існують певні зрушення, а накопичуються також проблеми, обумовлені загальним станом української економіки, недостатнім фінансуванням сфери, недосконалістю управління, що не відповідає тенденціям розвитку сучасної освіти. Вже протягом багатьох років залишаються нагальними такі проблеми: оновлення і зміцнення матеріально-технічної бази галузі (сучасна матеріальна база шкіл і ВНЗ, реалізація програми комп'ютеризації, створення умов для дистанційного навчання, забезпечення широкого доступу навчальних закладів до

мережі Інтернет, розширення фондів шкільних бібліотек тощо) тощо. Існує також низка так званих проблем розвитку, що торкаються змісту сучасної освіти, форм її організації, створення адекватних засобів поєднання центрального і регіонального контролю, механізмів селекції управлінської інформації, де бюрократизація і спрощення звітності.

Важливим моментом у цьому зустрічному русі є адаптація змісту вищої освіти через Державні стандарти до потреб суспільства, враховуючи потреби регіону. Регіональна складова у механізмі безперервного оновлення змісту вищої освіти все ще залишається незначною. Внаслідок цього ускладнюється адаптація випускників ВНЗ до ринку праці в регіоні, а багато випускників ВНЗ працюють не за обраною професією, тобто відбувається їхня професійна деградація. Українське суспільство стає все більш відкритим і мобільним, відкриваючи нові можливості для професійної самореалізації і зростання духовності інтелігенції. Але зауважу, що академічна і професійна мобільність мають також і регіональний вимір, який треба враховувати при підготовці кваліфікованих кадрів, що забезпечуватимуть розвиток країни.

Вимога наявності інформаційних компетентностей обумовлена зростанням ролі інформації в сучасному суспільстві. Ці компетенції включають уміння застосовувати інформаційні технології в практичній діяльності, відшукувати, критично осмислювати, опрацьовувати і використовувати різноманітну інформацію. Вони виявляють себе через зміну характеру та способів практичної діяльності студентів.

Забезпечити інтенсивне зростання професійно інтелектуального і духовно-морального рівня особистості спеціаліста неможливо без удосконалення виховної роботи, яка в останні роки поліпшилася в навчальних закладах Харківщини. Це торкається національного-патріотичного, політичного, морального, трудового виховання. Слід зазначити, що поступово відроджується комплексний підхід к вихованню, який застосовується у виховних практиках шкільних вчителів та викладачів вищої школи.

Забезпечення якості має за внутрішню мету поліпшення положення навчального закладу в конкурентному середовищі, удосконалення викладання і наукових досліджень у ньому. Ззовні ж підтримка якості є найважливішим засобом гарантування надійності університету стосовно споживача його послуг – студента, а також суспільства і держави. Саме досягнення якості освіти є однією із центральних ідей Болонського процесу, а Україна неодмінно має гармонізувати вітчизняну освітню систему з європейською. Без цього інтеграція України в Європейській освітній простір просто неможлива.

Євроінтеграція – це добровільне зобов'язання України модернізувати систему своєї вищої освіти з метою її зближення з європейською освітою, без будь-якого тиску зверху, без жорсткої уніфікації. Це запрошення до вдумливого зважування всіх плюсів і мінусів освітньої інтеграції, розрахованої на розширення доступності вищої освіти, її відкритості та здійснення рівних прав громадян в одержанні освітніх послуг, певного статусу, професії, роботи.

Сьогодні вища освіта України переживає оновлення: новою стала законодавча база, вона стала іншою в організаційному плані, в нових кваліфікаціях, у змісті освіти і його результатах тощо. При цьому психологічно важливо, що сьогодні не тільки світ став іншим – відкритим, де маси людей вільно пересуваються, а ті, що живуть за десятки тисяч кілометрів один від одного, тим не менше, знаходяться в єдиному інформаційному просторі. Тут на повний зріст постає проблема сприйняття інформації, яка дається, з одного боку, підручниками і викладачами, а з іншого боку – величезним обсягом і швидкістю інформаційних потоків, що йдуть з телевізора та Інтернету. І все ж головне в іншому – людина по-новому розуміє, осмислює і цей світ і себе в ньому. У цьому зв'язку важливо теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити як, де і до яких меж має здійснюватися комп'ютеризація навчання, щоб робота студентів з комп'ютером не знижувала ініціативності їхньої думки, не збіднювала діяльність їхньої творчої уяви і водночас не вводила від реального світу, сприяючи більш інтенсивному розвитку у них якостей активних суб'єктів.

Європейська інтеграція – процес довготривалий, який буде вимагати подолання суперечностей, стереотипів і спірних питань, які сьогодні складно передбачити. Саме з цим уже стикались західні держави у своєму просуванні Болонського процесу. Однак зауважимо, що це мало місце в країнах, де відносно твердо можна говорити про економічну, соціальну стабільність, наявність правової держави. Тож, щоб безнадійно не відстати, уже сьогодні необхідні цілеспрямовані, свідомі, наполегливі зусилля для розвитку тих університетів, які найбільшою мірою готові до переходу на якісно новий рівень.

Нині суспільно-економічні зміни є настільки швидкі, а умови життя нового покоління мають так мало спільного з формівними умовами попередніх поколінь, що досвіду минулого періоду стає замало для навчання і виховання дітей та молоді. Євроінтеграція створює досить сприятливі умови для розвитку науки й освіти. Перебування України у стадії прискорених трансформацій ставить питання не тільки про виправданість модернізації освіти, а й про її невідворотність. Стає все більш необхідним перехід від адаптаційного навчання до особистісно орієнтованого.

Євроінтеграція не є процесом, який спрямований на створення якоїсь надбудови. Це у своїх основних вимірах є те, чим ми маємо опікуватися постійно, незалежно від того приєдналась чи ні Україна до Болонської декларації. Євроінтеграція України є дієвим засобом підвищення доступу громадян до якісної освіти. Під якістю освіти розуміють відповідність вищої освіти як соціальної системи соціально-економічним потребам, інтересам особи, суспільства і держави, що відображає компетентність, ціннісні орієнтації, соціальну спрямованість і зумовлює задоволення як особистих духовних і матеріальних потреб, так і потреб суспільства. Сьогодні ж населення України досягнення такої відповідності оцінює досить критично: майже 50% громадян, за даними соціологічних опитувань, оцінюють рівень освіти на всіх її етапах (початкова, середня, вища) досить низьким, тому модернізація освіти є нагальною потребою.

Якість навчальних програм для студента має визначитися розвитком особистості, здатністю адаптації до вимог ринку праці та мобільності в усіх вимірах. Наголошення тільки одного з цих напрямів ніколи не дозволить досягти поставленої мети, оскільки між ними існує нерозривний взаємозв'язок.

Поняття якості має відносний характер, тому одним із ефективних інструментів її досягнення може виступати стандартизація вищої освіти. Водночас такий підхід виявиться плідним лише за умови поваги до існуючої різноманітності, особливостей та національних традицій кожного сегменту вищої школи.

Якість для освітнього закладу починається із формулювання його місії (скажімо, для чого потрібні у державі педагогічні університети?), яка має бути потужним об'єднувальним фактором, допомогти сконцентрувати зусилля всього колективу на досягненні принципово іншого рівня результативності його діяльності.

Якість освіти для суспільства полягає в її здатності сфокусувати навчальну діяльність не тільки на накопиченні суми знань у певній галузі, але й сформувати розуміння діючих у цій сфері системних взаємозв'язків, опанувати відповідними професійними компетенціями (уміннями). Саме компетенція визначає здатність особи до соціальної взаємодії, володіння нею навичками співпраці та адаптації, від яких визначальною мірою залежить успішність майбутньої кар'єри випускника університету.

Забезпечення якості можна розуміти як цілеспрямоване використання певного набору технологій та інструментів. До класичних інструментів гарантування якості слід зарахувати процедури ліцензування та акредитації. Саме ці процеси покликані здійснити перехід від оцінювання як методу вдоскона-

лення існуючих систем і практик до юридичного механізму прийняття суспільно важливих рішень у сфері вищої освіти, що полегшить шлях входження в Європейський освітній простір. Нам поступово слід готуватись до трансформації традиційних процедур ліцензійно-акредитаційної експертизи у моніторинг якості освітньої діяльності, який є ознакою найрозвиненіших освітніх систем світу.

Поява феномену моніторингу якості освіти є здобутком нової доби. Це пов'язано з переходом суспільства, починаючи з найрозвинутіших країн, до масової, а далі – загальної вищої освіти. Майже до середини ХХ ст. отримання вищої освіти практично забезпечувало певний соціальний статус людини та практично пожиттєву зайнятість з незалежною винагородою. Із стрибкоподібним збільшенням чисельності фахівців з вищою освітою у другій половині ХХ ст. виникла проблема їхньої конкуренції на ринку праці за найпривабливіші робочі місця. У ХХІ столітті конкуренція між випускниками ВНЗ швидко перейшла у площину змагань між самими закладами. Набуття репутації закладу, що здатний забезпечити високий освітній рівень та сприяти працевлаштуванню випускників, створює нові можливості і переваги у залученні додаткових фінансових та інших ресурсів для розвитку.

Слід також зазначити, що Болонський процес і обумовлені його вимогами структурні трансформації української вищої освіти потребують психолого-педагогічної переорієнтації як викладачів, так і студентів. Щоб ефективно використовувати ті можливості, які відкриваються з перспективою мобільності студентів. Отже, слід більше уваги приділяти аналізу мотивації студентів щодо навчання за кордоном. впроваджувати тренінги з метою формування вмінь і навичок подолання культурного шоку. вже у середній школі. Тут дається взнаки принципова відмінність західної і пострадянської педагогічних культур. В українських університетах існує надмірна методична опіка. А в європейських університетах вважається анахронізмом організація навчального процесу за патерналістською схемою, а основний акцент робиться на самостійному навчанні і самоконтролі, чому сприяє суворі селекція протягом усіх років навчання, але особливо на першому курсі. Цей механізм селекції є далеко не останнім інструментом для досягнення європейської якості освіти. Перед європейськими університетами не стоїть завдання збереження контингенту, а домінує настанова підтримання високої репутації, яка приваблює студентів з інших регіонів і країн. Певні кроки у цьому напрямку вже зроблені. й в Україні. Це насамперед відмова від контрольних цифр відсіву студентів, які вчаться незадовільно. Також і впровадження практики незалежного тестування замість традиційних вступних іспитів, має не тільки антикору-

пційну спрямованість, а є важливою організаційно-управлінською інновацією. У перспективі такий підхід сприятиме мобільності студентів також в межах України.

На сьогодні виникла необхідність побудови механізму оцінки якості підготовки фахівців у вищих навчальних закладах. Потреба в ньому формувалась у різні періоди і з різних рівнів освіти. Але в наш час проблема контролю якості освіти набуває особливої актуальності і гостроти.

На нашу думку, контроль якості освіти повинен включати такі ключові позиції :

1. Забезпечення працевлаштування випускників, яке здійснюється на конкурсній основі.

2. Встановлення стандартів транснаціональної освіти, зокрема педагогічної освіти.

3. Оцінка якості освіти повинна ґрунтуватися не на тривалості або змісті навчання, а на тих знаннях, уміннях, навичках і компетенціях, що отримали випускники.

4. Організація акредитаційних агентств, незалежних від урядових установ.

5. Введення загальноєвропейської системи гарантії якості, що досягається шляхами введення кредитної системи накопичення, легко доступних кваліфікацій, інформаційним забезпеченням привабливості європейської системи освіти.

6. Євроінтеграція буде супроводжуватися встановленням однакових критеріїв оцінки якості випускника університету країн, що приєдналися до нього.

7. З цих позицій євроінтеграція стає умовою постійної диверсифікації навчального процесу, його керування в залежності від зростаючої значущості нової наукової інформації і відсліджування її впливу на розвиток соціально-економічних процесів у суспільстві, або окремій галузі.

8. До показників якості слід віднести в першу чергу ті, які обумовлюють соціально-економічний та науково-технічний прогрес суспільства. Цивілізованого рівня добробуту у XXI столітті, за прогнозами ЮНЕСКО, досягнуть тільки ті країни, в яких біля 50% працездатного населення будуть мати якісну університетську освіту. В даний час в Україні вищу освіту мають 20-25% працюючих, втім числі біля 13% – університетську.

9. Опосередковано якість освіти можна оцінювати і показниками повноти виконання основоположної функції освіти, яка полягає у підготовці освічених громадян даної країни, патріотів і, звичайно, професіоналів. Конкретно це пов'язане з наявністю та послідовним втіленням у життя освітян культурних, спортивних та інших державних програм та оцінкою наслідків їх реалізації.

Завдяки євроінтеграції ми повинні набути нових конкурентних переваг в якості освіти, досягти нового рівня підготовки фахівців і водночас гармонізувати нашу освіту, зробити так, щоб ми були зрозумілі Європі, а Європа – зрозумілою нам. Вимоги Болонської декларації маємо так вписати в практику освітньої діяльності, щоб не зашкодити вітчизняній освіті, збагатити її кращими надбаннями європейського досвіду.

Список літератури: 1. Про затвердження Положення про порядок відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення курсантів (слухачів) вищих навчальних закладів МВС // http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/5130. 2. Оцінка якості вищої освіти // <http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=61944>. 3. УКРАЇНА – ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИБІР // <http://korolenko.kharkov.com/integr.htm>

І.Ф. Прокопенко

ЯКІСТЬ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У статті розглянуті поняття «якість освіти», «вища освіта», «євроінтеграція», їм дані визначення та вказано на основні ознаки цих понять. Автор розкриває умови підвищення якості освіти, однією з яких вважає євроінтеграцію.

І.Ф. Прокопенко

КАЧЕСТВО ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

В статье рассмотрены понятия «качество образования», «высшее образование», «евроинтеграция», им даны определения и указано на основные признаки этих понятий. Автор раскрывает условия повышения качества образования, одной из которых считает евроинтеграцию.

I.F. Prokopenko

QUALITY OF EDUCATION IN THE CONDITIONS OF EUROINTEGRATION

In the article the notions are considered «quality of education», «higher education», «eurointegration», to them the decisions are given and it is indicated on the

basic signs of these notions. An author exposes the terms of upgrading education, one of which counts eurointegration.

Стаття надійшла до редакції 9.10.2009 р.

УДК 167. 7:37.013

*Михальченко М.І., Пазиніч С.М.,
м. Харків, Україна*

ФІЛОСОФІЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ ЯК СУБСТАНЦІОНАЛЬНІСТЬ В КОНСОЛІДАЦІЇ СУСПІЛЬНИХ СИЛ СОЦІУМУ

Постановка проблеми та її актуальність. Зростання інтересу до проблем оптимального регулювання суспільними перетвореннями на теренах України значною мірою зумовлений тими істотними змінами, які переживають сьогодні суспільство та його основні сфери життєзабезпечення. Адже ніні темпи реформ спрямованих на поліпшення життєвого рівня населення з кожним роком катастрофічно знижуються. А населення «доїдає» і «допиває» прибуткові кошти, що не скеровуються на модернізацію економіки. Модернізація, як виняток, простежується винятково на підприємствах, де володарює іноземний капітал. Що ж стосується державних підприємств, то вони значно відстають у темпах модернізації.

Тому сьогодні актуальною проблемою виступає формування нового підходу до аналізу сучасних проблем в умовах перебудови суспільно-економічних відносин. Слід зауважити, що за період становлення самостійної державності в країні змінилися декілька політичних стратегем починаючи від «революційного романтизму» до прагматичного капіталізму. Стратегемам присвячено, в тому чи іншому аспекті, немало робіт, що свідчить не тільки про інтерес дослідників до цієї вельми цікавої сфери наукових знань, а й про безумовну актуальність проблеми у вирішенні складних питань сьогодення.

Це дає нам вагомі підстави вважати, що без глибокої філософської рефлексії проблем пов'язаних з цивілізованими політичними змінами в суспільстві і базованих на них *засобів управління*, неможливо чітко визначити нові стратегічні цілі які б максимальною мірою мали відповідати потребам новітньої економічної цивілізації і перспективам її всебічного розвитку. Взагалі